

**การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของอุบาสก
อุบาสิกาบ้านหนองคูม่วง อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม**
**The Development of Quality of Life in Accordance
with Three Bases of Meritorious Action of Buddhist
Laypersons in Khoo Muang Village, Waapepathum
District, Mahasarakham Province**

พระธนโชติ จันทโชโต¹, พระโสภณพัฒนบัณฑิต²

Phra Thanachot Candajoto¹, Phrasoponpattanabandita²

^{1,2} สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์

^{1,2} Department of Buddhism, Faculty of Buddhism

^{1,2} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2} Mahachulalongkomrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของอุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามและ 2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุอุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและศึกษาจากภาคสนามด้วยการการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนเครื่องมือที่ใช้คือแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำมาวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของอุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง พบปัญหา 3 ด้าน ได้แก่

ด้านบุคคล ครอบครัว และสังคม 1) ปัญหาด้านบุคคล ส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลผลิตที่ไม่ได้ตามที่ต้องการ ปัญหาหนี้สิน 2) ปัญหาด้านครอบครัว ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยเฉพาะระหว่างสามีภรรยาจนนำไปสู่การหย่าร้างของหลายๆ ครอบครัว 3) ปัญหาด้านสังคม ปัญหาสำคัญคือปัญหายาเสพติด จากความอยากรู้อยากลองของเด็กและเยาวชน จากการขาดการดูแลใส่ใจของผู้ปกครองจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการติดยาเสพติด

ผลจากการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 อุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ 1) การทำบุญด้วยการให้ทาน หรือการสละเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น 2) การปฏิบัติถือศีล เพื่อควบคุมกาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์มีความสงบ ขจัดและลดกิเลส และความโกรธ พร้อมสร้างบุญใหม่ และ 3) การทำบุญด้วยการภาวนา คือ ทำให้สภาพทางจิตใจมีความพร้อมในการรับรู้ การจำ การคิดวิเคราะห์ และการเห็นแจ้ง พร้อมมั่นฝึกพัฒนาจิตด้วยการภาวนา อยู่เป็นนิจ โดยจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นเวลา 2 วัน และติดตามหลังจัดกิจกรรมเป็นเวลา 3 เดือน ผลพบว่า ผลการจัดกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดผลที่ดีต่อบุคคล คือ การแก้ปัญหาของตนเองชาวบ้านใช้ศีลเป็นเครื่องระงับปัญหา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตนเองและคนอื่นเป็นอย่างมาก ผลที่ดีต่อครอบครัว คือ สมาชิกในครอบครัว มีสัมมาทิฐิอย่างแท้จริงการที่คนเราจะมีสัมมาทิฐิได้จริง ก็เพราะได้รับการอบรม บ่มนิสัยในชีวิตประจำวันมาตั้งแต่เยาว์วัย ในด้านการปฏิบัติ ทาน ศีล ภาวนา อย่าง สม่ำเสมอ และผลที่ดีต่อสังคม คือ มีจิตที่เป็นสาธารณะและให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชนมากขึ้น ชาวบ้านมีการให้ทาน การสละ หรือการเผื่อแผ่แบ่งปัน ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง ข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนบ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, บุญกิริยาวัตถุ 3

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the current conditions problem of the quality of life in accordance with the base of meritorious action of Buddhist laypersons in Khoo Muang village, Wapeepathum district, Mahasarakham province; 2) to study the results of the development of the quality of life according to the base of meritorious action of Buddhist laypersons in the research area. This qualitative research was conducted from the documents and fieldwork together with the participatory observation and in-depth interview. The tools used were the observation and interview forms before the data were analyzed by the descriptive analysis.

The research results revealed that, current conditions and problems in the development of quality of life according to the base of meritorious action of Buddhist laypersons in Khoo Muang village were the personal, family and social problems: for personal problems, most of them have concerns about unproductive agricultural outputs and debt problems; for family problems, there are the conflicts within the family especially between husband and wife leading to the divorce of many families; for social problems, the major problem is the drug problem resulting from the curious try of children and youth, the lack of parental care and an environment conducive to addiction.

The results of two days activity of quality of life development according to the base of meritorious action of the villagers by 1) meritorious action consisting of generosity or giving; 2) meritorious action consisting of observing precepts; 3) meritorious action consisting of mental development That is 3 months after the event, the results showed that the outcomes of the activities were good for the people to solve their problems. For the personal problem, the villagers were able to use the precepts to solve the problems

positively affecting to the others. For the family problems, the members of the family have the right view in the practices of generosity, precept observation and mental development. For the social problems, they have public mind and are generous to the community; the villagers perform generosity, devotion and sharing to the others by giving money and necessities. It is said that the application of the base of meritorious action could develop the quality of life of the villagers in the research area.

Keywords: Development, Quality of Life, Three Bases of Meritorious Action

บทนำ

โดยทั่วไปแล้วชีวิตหมายถึงความเป็นอยู่ ซึ่งชาวบ้านโดยมากมักเข้าใจว่า หมายถึงการทำมาหากิน ดิ้นรนต่อสู้เพื่อประดับประดาชีวิตให้หยุดยั้งได้ ซึ่งหากเข้าใจชีวิตอย่างนี้ชีวิตก็มีความหมายไปในทางกายภาพมากกว่า แต่พระพุทธศาสนานั้นมองชีวิตในหลายมิติ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามหลักการพระพุทธศาสนาก็คือความสุขสูงสุดอันได้แก่พระนิพพาน

การดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมของมนุษย์ ตามสภาพความจำเป็นพื้นฐานในสังคม ซึ่งสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและความคิด อย่างเพียงพอ จนก่อให้เกิดความสุขตลอดทั้งการมีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่ดีนั้น ย่อมหมายถึงชีวิตนั้นได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ และจะเห็นว่าคุณภาพชีวิตมีความสำคัญต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ทุกคนจึงควรรู้จักและเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตให้ถูกต้องและช่วยกันพัฒนาปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีร่วมกันได้ในที่สุด

แนวทางของการฝึกฝนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้บรรลุเป้าหมายเข้าถึงประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนานั้นคือ หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งถือว่าเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ หรือหลักการทำความดี หมายถึง วิธีการสร้างกุศลที่ถูกต้องมี 3 ประการได้แก่ “1. ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ (บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน) 2. สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ (บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีล) 3. ภวานามัย บุญกิริยาวัตถุ (บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภavana)” (ที.ปว.(ไทย) 11/305/269) 1. ทำบุญด้วยการให้ (ทานมัย) คือการแบ่งปันสิ่งของ แก่คนอื่น ด้วยความเต็มใจ เป็นการเสียสละ 2. ทำบุญด้วยการรักษาศีล (สีลมัย) เป็นการสำรวมกายและวาจา โดยอ่อนน้อม ถ่อมตน มีวาจาสุภาพ 3. ทำบุญด้วยการเจริญภavana (ภวานามัย) คือ การฝึกอบรม จิตให้สงบและเกิดปัญญา ไม่ถูกโมหะครอบงำ คิดแต่เรื่องดีที่เป็นกุศล เป็นการสำรวมจิตใจ เพื่อกำจัดกิเลส

หลักการแห่งบุญกิริยาวัตถุนี้ถือว่าเป็นหลักในการบำเพ็ญบุญด้วยการแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น เป็นการลดกิเลสความเห็นแก่ตัว ตามด้วยการสำรวมกายและ

วาจาเป็นการกำจัดกิเลสอย่างหยาบ ไหลเรื่อยไปถึงการสำรวมจิตใจ ซึ่งเป็นกำจัดกิเลสอย่างละเอียดในที่สุดและก่อให้เกิดอานิสงค์ดังที่ได้แสดงไว้ในข้างต้น และหลักบุญกิริยาวัตถุถือว่าเป็นระบบการพัฒนาชีวิตทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ซึ่งทั้งสามส่วนนี้มีความสัมพันธ์เป็นปัจจัยส่งเสริมและดำเนินไปด้วยกัน จึงทำให้เกิดการพัฒนาระบบชีวิตทั้งชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557: 37) ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ 1) พุทธิสัมพันธ์ คือ การเคลื่อนไหวติดต่อกับสัมพันธ์กับโลกภายนอก 2) กระบวนการทำงานซึ่งคอยขับเคลื่อนพุทธิสัมพันธ์ เรียกว่า จิตใจ และ 3) ความรู้หรือที่เรียกว่า ปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2554: 41-42) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 นั้นของหลักบุญกิริยาวัตถุ จึงเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของอุบาสกอุบาสิกาให้บรรลุถึงประโยชน์ได้

บ้านหนองคูม่วงเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีขนาดใหญ่ เป็นที่อยู่อาศัยที่เก่าแก่ผ่านการสืบทอดวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมมาหลายชั่วอายุคน ในปัจจุบันอุบาสกอุบาสิกาบ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ยังคงยึดถือและมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากทุกวันพระที่พร้อมใจกันออกมาให้ทานทำบุญตักบาตรเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเข้าวัดรักษาศีลเพื่อฟังพระธรรมเทศนาจากพระสงฆ์ และเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนาตามแนวทางที่คณะสงฆ์วัดบ้านหนองคูม่วงจัดให้มีขึ้น นั่นคือ การใช้หลักบุญกิริยาวัตถุเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี ทำให้อุบาสกอุบาสิกาต้องประสบพบเจอกับปัญหาต่างๆ นานา มากมายหลายรูปแบบ เช่น ปัญหาสุขภาพ กาย จิต ที่เสื่อมโทรม จากภาวะความเครียด จากความไม่พร้อมของสุขภาพร่างกาย ปัญหาเรื่องลูกหลาน ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ ฯลฯ จากประเด็นปัญหาเหล่านั้นจึงอาจจะทำให้ความสุขในชีวิตของอุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้นลดลง

กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชาวบ้านหนองคูม่วงนั้น เป็นกิจกรรมที่อุบาสกอุบาสิกาผู้มาให้ทาน รักษาศีล บำเพ็ญภาวนา ฝึกฝนตนเองด้วยการสละความตระหนี่ด้วยการให้ทาน การสมาทานศีล 5 รับประทานพระธรรมเทศนา นั่งสมาธิ เติมน้ำใจ และทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น ร่วมกัน โดยมี

คณะภิกษุสงฆ์วัดบ้านหนองคูม่วง นำพาฝึกหัดปฏิบัติ และร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การศึกษาพุทธพจน์ หลักพุทธธรรม การประกอบพิธีกรรมและศาสนพิธีที่ถูกต้องตามหลักการพระพุทธศาสนา การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น กิจกรรมนี้จึงก่อให้เกิดความสุข ความสงบ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสามัคคี ความรักใคร่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน และช่วยธำรงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของชาวพุทธ นอกจากนี้ยังเป็นการสืบทอดอายุพระศาสนาให้ยั่งยืนอีกด้วย

ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะหลักบุญกิริยาวัตรเป็นหลักธรรมที่เป็นที่มาของความสุขและที่มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชน คนในชุมชนก็มีความคุ้นเคยเป็นอย่างมาก เหตุใดจึงกล่าวเช่นนั้น? หลักบุญกิริยาวัตรถือเป็นแนวทางในการสั่งสมบุญ เป็นที่ตั้งของการทำบุญเป็นหลักในการฝึกฝนเรียนรู้อบรมตนเองทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์เพื่อการเป็นคนของสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเป็นคนที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่นด้วยการใช้สติปัญญาในการคิดพิจารณาแยกแยะความถูกต้องเหมาะสมด้วยความรู้เท่าทัน ผู้วิจัยจึงได้สนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตรของอุบาสกอุบาสิกาบ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม” ด้วยเล็งเห็นประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคุณภาพของตนเองตามหลักบุญกิริยาวัตร และส่งผลให้สังคม ชุมชนมีความสุขสงบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตร 3 ของอุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามและ
- 2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตรอุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเอกสาร

เอกสารปฐมภูมิ ศึกษาหลักบุญกิริยาวัตถุในพระพุทธศาสนา จากพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ และพระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปลชุด 91 เล่ม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารทุติยภูมิ ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ จากเอกสารทางวิชาการ วารสารและวิทยานิพนธ์ตลอดทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังรวมถึงแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องด้วย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักบุญกิริยาวัตถุในพระพุทธศาสนา ในประเด็นดังต่อไปนี้ ศึกษาหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ในพระพุทธศาสนา ความหมายของบุญกิริยาวัตถุ แนวคิดของหลักบุญกิริยาวัตถุ ความสำคัญของบุญกิริยาวัตถุ หลักในการปฏิบัติของบุญกิริยาวัตถุ ประโยชน์ของหลักบุญกิริยาวัตถุ ในประเด็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุของอุบาสกอุบาสิกาบ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามนั้น ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้ ศึกษาความเป็นมาของบ้านหนองคูม่วง ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ศึกษาวิธีการบำเพ็ญบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุของอุบาสกอุบาสิกาบ้านหนองคูม่วง และในประเด็นเรื่องผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุของอุบาสกอุบาสิกาบ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม นั้นผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ผลที่เกิดขึ้นเกิดขึ้นต่อบุคคล ผลที่เกิดขึ้นต่อครอบครัว ผลที่เกิดขึ้นต่อชุมชนสังคมบ้านหนองคูม่วง และแนวโน้มในอนาคตเกี่ยวกับการนำหลักบุญกิริยาวัตถุมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาไว้ดังนี้คือ บ้านหนองคูม่วง หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 12 ตำบลหนองไฮ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม

เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ในการทำวิจัย มีดังนี้

1. เป็นพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่ด้วยคุณภาพชีวิตทางด้านการบริหารจัดการ กับปัญหาในชีวิตประจำวัน
2. เป็นพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่ขาดหลักธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันทั้ง ๆ ที่นับถือพุทธศาสนาทุกครอบครัว
3. เป็นพื้นที่ที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุของอุบาสกอุบาสิกาบ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักนี้ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบไปด้วย

1. พระสงฆ์/สามเณร	3 รูป
2. ผู้สูงอายุ	10 คน
3. ผู้นำชุมชน	2 คน
4. อบต.	2 คน
5. อสม.	3 คน
6. อุบาสก (กลุ่มพ่อบ้าน)	10 คน
7. อุบาสิกา (กลุ่มแม่บ้าน)	15 คน
รวมจำนวน	45 รูป/คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุของอุบาสกอุบาสิกาบ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ขั้นเก็บรวบรวมเอกสาร

รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเชิงเอกสารเก็บรวบรวมจากภาคสนาม (Documentary Research) โดยใช้เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นหลักและเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ คัมภีร์อรรถกถาฎีกาอนุฎีกาและบทความที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยการนำข้อมูลเหล่านั้นมาเรียบเรียงและสรุปผลวิจัยตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในการวิจัยนี้

2) ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยบันทึกรวบรวมข้อมูล ประมวลประเด็นนำมาศึกษาเรียบเรียงสรุป โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ โดยจำแนกแบบสัมภาษณ์เป็นสามส่วนคือ ส่วนสัมภาษณ์พระสงฆ์ ส่วนสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน อบต อสม และส่วนสุดท้ายคือสำหรับอุบาสกอุบาสิกา

3) ขั้นตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นจะต้องตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งการตรวจสอบแบบสามเส้านี้ อธิบายว่าหมายถึง การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่าง หากมีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์นักวิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป จากนั้นนักวิจัยจะนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำข้อมูลกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงเพื่อสะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลหลักฐาน และผลกรวิจัยที่อาศัยการตีความหมาย

ของข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมมาได้ว่ามีความไว้วางใจได้ มีความถูกต้องตรงตามความเป็นจริงที่น่าเสนอในทางปฏิบัติจะกระทำโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) และสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่นักวิจัยสืบค้นหาคำตอบได้อย่างละเอียดครบถ้วน (ทรงคุณ จันทพร, 2549)

4) **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุป**

1. นำข้อมูลที่ได้การเก็บรวบรวมข้อมูลมาจัดหมวดหมู่
2. วิเคราะห์ตีความตามประเด็นให้ตรงตามวัตถุประสงค์
3. สรุปวิเคราะห์ผลการศึกษา แล้วนำเสนอผลการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1) ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักบุญกิริยาวัตถุในทางพระพุทธศาสนา
- 2) จัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุของอุบาสกอุบาสิกาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
- 3) ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุของอุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปใช้เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า การเขียนงานวิชาการ หนังสือตำรา บทความวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1) **สภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของอุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง**

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของอุบาสกอุบาสิกา บ้านหนองคูม่วง พบปัญหา 3 ด้าน ได้แก่

ปัญหาด้านบุคคล เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นปัจเจกบุคคล สำหรับชาวบ้านหนองคูม่วงพบว่า มีปัญหาด้านบุคคลอย่างเช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจของแต่ละบุคคล กล่าวคือชาวบ้านมีอาชีพเป็นเกษตรกรเป็นส่วนมากปัญหาทางด้าน

บุคคลจึงมีลักษณะคล้าย ๆ กันเช่น มีจิตใจที่ค่อนข้างวิตก อันเนื่องมาจากผลผลิตทางการเกษตรไม่ได้ผลตามที่ควรจะเป็น นอกจากนั้นปัญหาทางด้านบุคคลยังแสดงออกในรูปแบบของความไม่สมบูรณ์ในครอบครัวด้วยเช่น เกิดการหย่าร้างกันอันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจปัญหาซึ่งกันและกันจนนำไปสู่ปัญหาครอบครัว

ปัญหาทางด้านครอบครัว เกิดจากปัญหาที่สืบเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์หรือความหวั่นวิตกในด้านจิตใจของแต่ละคน สำหรับปัญหาทางด้านครอบครัวของชาวบ้านหนองคูม่วงนั้น เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับสมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสามีภรรยาผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้นำครอบครัวที่เกิดมีปฏิสัมพันธ์ที่ขัดกัน อาทิ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ไม่รับรู้หรือไม่เข้าใจความรู้สึกของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกันหรือมีบทบาทที่ไม่สอดคล้องกัน เป็นต้น ซึ่งความขัดแย้งนี้อาจนำไปสู่การจบความสัมพันธ์ลงได้ หากว่าคู่สมรสไม่พยายามเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือไม่ร่วมมือกันหาทางเลือกที่ดีในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ปัญหาด้านสังคม เมื่อครอบครัวอ่อนแอจึงนำมาสู่การเกิดปัญหาในวงกว้างคือปัญหาของสังคม สำหรับบ้านหนองคูม่วง ปัญหาสำคัญคือปัญหายาเสพติดสาเหตุของยาเสพติดมาจากความอยากรู้อยากลองของเด็กเอง และไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องจากผู้ใหญ่ จึงหลงผิดไม่รู้ถึงโทษหรือผลลัพธ์ที่จะเกิดตามมา และสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ผลักดันให้คนหันไปหายาเสพติด เช่น ครอบครัวแตกแยก ความทุกข์ที่เกิดจากความยากไร้ การไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหญ่ๆ ได้ทำให้จิตใจอ่อนแอ เมื่อได้รับการชักจูงให้เสพยาเสพติดเพื่อคลายทุกข์ก็หันเข้าหายากเสพยาติดทันที ในขณะที่เดียวกันเหล่ามิชชันนารีที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวก็พยายามผลิตและจำหน่ายยาเสพติดด้วยกลวิธีหลอกล่อให้คนเสพยาโดยไม่คำนึงถึงโทษที่จะเกิดขึ้นกับคนในสังคมนอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมของป่าชุมชน สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวคือสิ่งแวดล้อมที่อยู่ด้วยกันหลายประการแต่ที่สำคัญคือ เกิดจากกระบวนการการผลิต โดยเฉพาะจากโรงงานอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่งก่อให้เกิดมลพิษ ก่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และภัยธรรมชาติ แต่ก็นับว่า

น้อยมากถ้าเปรียบกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การถางป่า เพื่อใช้ดินในการเพาะปลูก การตัดต้นไม้ทำฟืนและถ่าน เพื่อใช้เป็นพลังงานในการ หุงต้ม เป็นต้น

จากสภาพปัญหาของชาวบ้านหนองคูม่วงในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็น ด้านบุคคล ด้านครอบครัว และด้านสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากพิจารณาโดยมอง ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาด้วยหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้วพบว่า การแก้ปัญหาด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่จะทำให้ผู้คน เข้าใจสาเหตุของปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาด้วยการใช้ ศีล สมาธิ และปัญญา นอกจากนี้วิธีการหนึ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ชาวบ้านหนองคูม่วงจะสามารถเข้าใจ ในหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้นั้นก็จำเป็นต้องได้รับการอบรมจากผู้รู้ก็คือพระสงฆ์ ในชุมชน ดังนั้นจึงทำให้มีการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสหรือ ที่เข้าใจกันในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับวัดนั่นเอง โดยเป็นการ จัดอบรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของอุบาสก อุบาสิกา ชาวบ้านหนองคูม่วง

2) ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของชาวบ้าน หนองคูม่วง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านหนองคูม่วงด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 สามารถสรุปได้ว่า ชาวบ้านได้มีการนำเอาหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตที่เกิดจากปัญหาทั้งสามระดับคือ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว และ ระดับสังคม ชาวบ้านปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ดังนี้ 1) การทำบุญด้วยการ ให้ทานหรือการสละเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ประกอบด้วย ทานวัตถุ คือ การให้เป็น ทรัพย์ที่เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของตน เช่น การถวายสังฆทานแก่พระสงฆ์ และทานธรรม คือ ทานที่ให้ด้วยนามธรรม ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น การให้ความรู้ การสละอารมณ์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อลดความตระหนี่ในตนเองซึ่งเป็นการพัฒนาในระดับ บุคคลและส่งผลดีในระดับสังคม 2) การปฏิบัติถือศีล คือ การปฏิบัติที่รู้จักควบคุม กาย วาจา และใจ ของตนไว้ให้บริสุทธิ์หรือมีความสงบ ศีล เป็นเครื่องควบคุมโทษะ หรือความโกรธ เมื่อรักษาศีลได้ ย่อมได้บุญกุศล และคงไว้ซึ่งบุญเก่า กล่าวคือ

เป็นการขจัด และลดกิเลส คือ ความโกรธมีให้เกิดขึ้นได้ พร้อมกับก่อเกิดบุญใหม่ คือ จิตใจมีความตั้งมั่น และมีความสงบ ไม่เกิดโทสะทั้งปวง และพร้อมที่จะรักษาศีล ให้มั่นคงทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ทั้งนี้ข้อที่เป็นศีล สำหรับชาวบ้านหนองคูม่วง เป็นไปเพื่อพัฒนาทั้งในระดับตนเอง ระดับครอบครัว และระดับสังคมเพราะเป็น ความปกติสุขจากศีลที่เกิดขึ้นทุกระดับ และ 3) การทำบุญด้วยด้วยการภาวนา คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา การฝึกอบรมจิตใจให้เจริญด้วยสมาธิและปัญญา อาทิ การสวดมนต์ การฝึกสมาธิ การเจริญจิตให้มีสติอยู่เสมอ “ภาวนา” แปลว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้สภาพทางจิตใจมีความพร้อมในการรับรู้ การจำ การคิดวิเคราะห์ และการเห็นแจ้ง พร้อมมั่นฝึกพัฒนาจิตด้วยการภาวนาอยู่เป็นนิจ ให้เป็นไปเพื่อพัฒนา ชาวบ้านทั้งสามระดับคือ บุคคล ครอบครัว และสังคม กล่าวคือการภาวนาของบุคคล เพียงคนเดียวหรือหลายคนอาจส่งผลดีต่อครอบครัวและนำไปสู่สังคม ท้ายที่สุด การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุทำให้ชาวบ้านหนองคูม่วงเกิด ศานติสุขได้

อภิปรายผล

บุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นหลักแห่งการทำความดีในทางพระพุทธศาสนา เป็นหลัก การส่งเสริมในการทำคุณประโยชน์ที่ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้เจริญงอกงาม ทั้งปัจเจกบุคคล และผู้มีส่วนร่วมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภท ของบุญกิริยาวัตถุเป็น 10 ประการ แต่ในการศึกษางานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกเอาเพียง 3 ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา พบว่า ชาวบ้านหนองคูม่วงมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น นอนหลับดี ความระแวงมีลดน้อยลง ไว้นใจเชื่อใจกันมากขึ้น มีความสามัคคีกัน มากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน คนมีฐานะก็ให้ออกาสจ้างงานให้คน ในชุมชน การดื่มสุรายาเสพติดลดลง เล่นการพนันลดลง จึงทำให้ลดการขัดแย้ง ในครอบครัว ลดปัญหาทางสังคม มีการเชิญชวนกันเข้าร่วมทำบุญที่วัดทุกวันพระ มากขึ้น สิ่งที่เห็นผลได้ชัดเจนคือประชาชนในชุมชนมีการมาทำวัดเย็นในทุกวัน ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา

1. ทานมัย บุญกิริยาวัตฤ คือ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ โดยการให้ คือ ให้ในสิ่งที่ ควรให้ให้แก่คนที่ควรให้ ด้วยมีเจตนาที่ดีในการให้ที่สำคัญคือให้เพื่ออนุเคราะห์และบูชา ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีพระไตรปิฎก เป็นต้น ได้จำแนกว่ามี 2 ประเภท คือ อามิสทาน และธรรมทาน ส่วนประเภททานนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ล้วนแต่จัดหรือสังเคราะห์เข้าทานทั้ง 3 ข้างต้น ในคัมภีร์หลักส่วนใหญ่ได้ยกระดับให้ “ธรรมทาน” ว่าเป็นเลิศของทานอื่น ๆ ด้วยเหตุผลว่า เป็นการให้คำแนะนำสั่งสอนให้รู้ดีรู้ชั่ว คือการให้แนะนำสิ่งที่ดี บอกศิลปวิทยาที่ดีมีประโยชน์ในการซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของอาณา สุตชาติตา ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาบุญกิริยาวัตฤ 3 ที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสี่: กรณีศึกษาตำบลนาคาย อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ได้กล่าวถึง บุญกิริยาวัตฤ เป็นรากแก้วแห่งการทำดีในทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักการส่งเสริมในการทำคุณประโยชน์ที่ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้เจริญงอกงามทั้งปัจเจกบุคคล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของบุญกิริยาวัตฤเป็น 3 คือ 1) ทานมัย คือบุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน 2) สีสมัย คือบุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และ 3) ภาวนามัย คือบุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ซึ่งบุญกิริยาวัตฤ 3 นี้ มีคุณลักษณะและอานิสงส์แตกต่างกัน ไปตามแต่ระดับชั้น เช่น ศีลย่อมได้อานิสงส์มากกว่าการให้ทาน ส่วนภาวนาย่อมได้อานิสงส์ยิ่งกว่าการรักษาศีล ซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของพระบรรจง จิตตกรโ (ไชยเสนา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มยุวชนบ้านผำ อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้กล่าวถึง บุญกิริยาวัตฤ หรือ บุญสิกขา ซึ่งบุญสิกขา 3 ประการนี้ เป็นหลักแห่งการปฏิบัติธรรมเพื่อการเข้าถึงชีวิตที่ดีงามมีความสุข ก่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริง โดยการศึกษาบุญสิกขาเพื่อเข้าถึงธรรม ความสุขทั้ง 3 ระดับ คือ หลักไตรสิกขาในระดับ ศีล สมาธิ และปัญญา และประโยชน์ซึ่ง สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ พัทนี มานะวานิชเจริญ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทศนคตติและพฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่อง “บุญกิริยาวัตฤ 10” ของพุทธศาสนิกชนไทยรุ่นใหม่: ศึกษาเฉพาะกรณี นักศึกษาขามรุมพุทธศาสน์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร กล่าวว่า บุญกิริยาวัตฤ คือ ธรรมะภาคปฏิบัติ สำหรับฆราวาสผู้ครองเรือนผลการวิจัยภาคสนาม พบว่า นักศึกษากลุ่ม

ตัวอย่างเข้าใจว่า บุญ หมายถึง การทำความดีที่ให้ผลเป็นความอึดใจ สบายใจ ทั้งยังถือว่า “การทำบุญ” เป็นสิ่งสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ชีวิต กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกว่า การทำบุญทำให้สังคมสงบสุขและจิตใจร่มเอิบ

สรุปได้ว่า คุณธรรมด้านการเสียสละ และการให้ หรือที่เรียกว่า “ทานมัย” ที่สืบทอดกันมาของชาวบ้านหนองคูม่วงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมเชิงสังคม สงเคราะห์ โดยไม่ได้หวังผลตอบแทนหรือประสงค์ใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งนายคงฤทธิ์ ประทุมเพชร ผู้ใหญ่บ้านคลองเกษตรพัฒนา กล่าวว่า “เป็นการดำเนินตามรอย ตามปู่ตายาย โดยการให้ทาน ไม่ใช่เพื่อสร้างบารมี แต่ผลที่เจริญงอกงามตามมาคือความสบายใจ และเป็นเสปียงไปอีกภพ เมื่อหมดลมหายใจจากโลกนี้ไป” เพราะเป็นการเสียสละ ทั้งร่างกาย ทรัพย์สินของตนเอง และจิตใจ ยิ่งก่อให้เกิดความ ร่วมมือจาก ความสามัคคีระว่างคนในชุมชนด้วยตนเอง

2. สีส้มบุญกิริยาวัตถุ คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติถูกต้อง ตาม กฏระเบียบวินัย ศีลหมายถึงการรักษากาย และวาจาให้มีระเบียบเรียบร้อย ให้ตั้งอยู่ในความ ศีลมีหลายประเภท แต่โดยรวมแล้วมีสี่ประเภท คือ 1. ศีลที่เป็น กฏระเบียบในการปฏิบัติ 2. ศีลที่เป็นองค์ในการควบคุมอินทรีย์ 3. ศีลที่เป็นองค์การ ประกอบอาชีพ สุจริต และ 4. ศีลที่เป็นการเสพปัจจัยสำหรับเกื้อหนุนชีวิต ซึ่งผู้รักษาศีล ศีลย่อมทำให้ร่มเย็น อยู่เป็นสุข และเจริญงอกงามทั้งในความเป็นอยู่ การงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ พระมหาธนพัฒน์ วิฑิตสาโร (สีหนาม) (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของชาวบ้านในเมือง ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต การรักษาอุโบสถศีล ที่นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น อุบาสกอุบาสิกาชาวบ้านในเมืองมีสุขภาพทางกายที่แข็งแรง ช่วยลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องดื่มและการแต่งตัวหยุดการทำงานที่รับผิดชอบไว้ชั่วคราว ทั้งยังส่งผลดีต่อสุขภาพจิตเป็นการฝึกสติให้รู้เท่าทันความคิด และภาคภูมิใจที่ได้ทำในสิ่งดีงาม มีกำลังใจในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ครอบครัวมีความสุข เพราะการรักษาอุโบสถศีลเป็นการปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสตาม นอกจากนี้ยังเกิดประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองและเศรษฐกิจอีกด้วย

สรุปได้ว่า ชื่อว่าศิลปินนั้นเป็นสิ่งที่ชาวพุทธอีสานการดำเนินชีวิตประจำวันหลัก คือการเข้าวัดฟังธรรมถือศีลรักษาศีล บางคนได้ยึดถือปฏิบัติกันเป็นกิจลักษณะ ประจำวัน นายถวิล เหล่าสุนา สมาชิก อบต. กล่าวว่า “การรักษาศีล” เป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับวิถีชีวิตของชาวอีสาน ซึ่ง ได้รับอิทธิพลจากคติความเชื่อจากปู่ย่าตายาย พฤติกรรมต่าง ๆ ด้านศีลธรรม พบว่า ชาวพุทธอีสาน ที่สำคัญที่สุดคือ ชาวบ้านหนองคูม่วง ได้ยึดถือปฏิบัติตามหลักศีลธรรมได้เป็นอย่างดี ดังที่ พระอธิการปรีชา อารยธมโม เจ้าอาวาสวัดบ้านหนองคูม่วง กล่าวว่า “ชาวบ้านหนองคูม่วง อยู่ในศีล กินในธรรม” หรือ มีการสมาทานศีล ทุกครั้งเมื่อมีงานบุญ ดังนั้น ศีลมัยหรือบุญที่สำเร็จด้วยการรักษาศีลมีการปฏิบัติกันตลอดปี

3. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตฤ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจเจริญ ปัญญา ภาวนา เป็นคุณสมบัติที่เพิ่มคุณค่าให้แก่ตัวบุคคล ได้ฝึกอบรมตนในทาง ความประพฤติและคุณธรรมต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ในคัมภีร์หลักท่านกล่าวว่า มีสองอย่างได้แก่ สมถวิปัสสนากรรมฐาน คือการเจริญกรรมฐานเพื่อความสงบ และ วิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ สิริพันธ์ ได้สุข (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลลัพธ์การส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ด้วยบุญกิริยาวัตฤ กล่าวว่า บุญกิริยาวัตฤเป็นวิธีการปฏิบัติ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การทำทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา เมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับการส่งเสริมสุขภาพแล้ว ส่งผลให้สุขภาพทางกาย ได้แก่ น้ำหนักตัว ค่าความเข้มข้นของเลือด ค่าความดันโลหิต ค่าผลการตรวจปัสสาวะ อยู่ในเกณฑ์ปกติ ส่วนสุขภาพทางใจมีระดับความเครียดลดลงทุกคนมีความอดทนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีความสุข และเบิกบานใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ จำเนียรน้อย สิงหะรักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้กล่าวไว้ว่า หลักการปฏิบัติสามัคคีมีลักษณะ คือการกระทำร่วมกันทางกาย ทางวาจาและทางใจ ปฏิบัติตาม หลักบุญกิริยาวัตฤ 3 ประการ ได้แก่ ทาน ศีลและภาวนา เป็นการปฏิบัติธรรมขั้นสูงเพื่อส่งผลสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ชมพู่ โกติรัมย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีทางแห่งความดี วิธีแห่งการอยู่ร่วมกัน กล่าวถึงบุญกิริยาวัตฤว่า เป็นบุญพิธีหรือวิธีการทำบุญอันเป็นเนื้อแท้ตามหลักพุทธศาสนาบุคคลมักจะทำบุญเพื่อตนเอง “ตัวเอง” แต่คงดี

กว่าถ้าเราทำบุญเพื่อ “พัฒนาจิตใจ.” และพัฒนา “สติปัญญา” ไปด้วยและคงดีที่สุด ถ้าเราช่วยกันทำบุญทุกรูปแบบทั้ง 10 วิธีเพื่อช่วยเหลือสังคมให้สงบสุข และดีไปด้วยพร้อม ๆ กัน และงานวิจัยของ ตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของอุบาสก-อุบาสิกา ในการบำรุงพระพุทธศาสนาศึกษาเฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงาน ได้กล่าวถึง การปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาหรือบุญกิริยา ของอุบาสก อุบาสิกาผู้ตอบแบบสอบถาม มีการปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาดังนี้ นับถือพระพุทธศาสนาด้วยจุดมุ่งหมายสูงสุด เพื่อดำรงชีวิตที่สุขในปัจจุบัน การทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา (บุญกิริยาวัตถุ 10) ด้านทาน การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน โดยถวายแด่พระภิกษุ สามเณร สงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่มีความจำเป็น สนับสนุนบุคคลและกิจการที่ดีงาม รวมทั้งงานวิจัยของพระมหาพนพัฒน์ วิฑิตสาโร (สีหานาม) (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของชาวบ้านโนนเมือง ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต การรักษาอุโบสถศีลที่นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น อุบาสกอุบาสิกาชาวบ้านโนนเมืองมีสุขภาพทางกายที่แข็งแรง ช่วยลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องดื่มและการแต่งตัวหยุดการทำงานที่รับผิดชอบไว้ชั่วคราว ทั้งยังส่งผลดีต่อสุขภาพจิตเป็นการฝึกสติให้รู้เท่าทันความคิด และภาคภูมิใจที่ได้ทำในสิ่งดีงาม มีกำลังใจในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ครอบครัวมีความสุข เพราะการรักษาอุโบสถศีลเป็นการปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสตาม นอกจากนี้ยังเกิดประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองและเศรษฐกิจอีกด้วย และงานวิจัยของ พระบรรจง จิตตกรโ (ไชยเสนา) (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มยุวชนบ้านผำ อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้กล่าวถึง บุญกิริยาวัตถุ หรือ บุญสิกขา ซึ่งบุญสิกขา 3 ประการนี้ เป็นหลักแห่งการปฏิบัติธรรมเพื่อการเข้าถึงชีวิตที่ดีงามมีความสุข ก่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริง โดยการศึกษาบุญสิกขาเพื่อเข้าถึงธรรม ความสุขทั้ง 3 ระดับ คือ หลักไตรสิกขาในระดับ ศีล สมาธิ และ ปัญญา และประโยชน์

สรุปได้ว่า เนื่องด้วยประชาชน ชาวบ้านหนองคูม่วง ได้ยึดถือปฏิบัติธรรม ในช่วงเข้าพรรษา มีการฟังเทศน์ เจริญสติภาวนา รักษาศีลตลอดฤดูเข้าพรรษา อย่างเคร่งครัด เราเรียกได้ว่าเป็น การเจริญภาวนา ซึ่งยึดถือแนวทางปฏิบัติดังกล่าว จากบรรพบุรุษสืบมาส่งอิทธิพลแก่ลูกหลานชาวบ้านหนองคูม่วง ดังนางบัว ปาสาจึง กล่าวว่า “การเจริญสติภาวนา รักษาศีลในช่วงฤดูเข้าพรรษา” ชาวบ้านหนองคูม่วง เป็นส่วนมาก เชื่อกันว่า หากได้เจริญสติภาวนา รักษาศีลในช่วงฤดูเข้าพรรษาแล้ว ย่อมได้อานิสงส์มากสามารถหลุดพ้นจากบาปกรรมได้ คิดความเชื่อดังกล่าว เป็นไปในแนวทางที่ดี ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง และส่งผลอย่างดีต่อสังคม ทำให้คนไม่กล้าทำบาป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ส่งเสริมให้อุบาสกอุบาสิกที่บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม นำหลักบุญวัตรปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
2. หน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามในแต่ละปี
3. พระสงฆ์ เผยแผ่ศาสนาในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายในเชิงรุก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญวัตรปฏิบัติของอุบาสกอุบาสิกที่บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอ เสนอแนะการ ดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1. ควรศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญวัตรปฏิบัติ ของอุบาสกอุบาสิกที่บ้านหนองคูม่วง ตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
2. ควรศึกษาประเมินผลพฤติกรรมระยะยาวหลังเข้ารับการอบรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญวัตรปฏิบัติ ของอุบาสก - อุบาสิก

3. ควรศึกษาคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อรูปแบบการ
เผยแผ่หลักธรรมของพระสงฆ์อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

4. ควรนำหลักธรรมอื่นทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา
คุณภาพชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- ตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์. (2559). การศึกษาบทบาทของอุบาสก-อุบาสิกา
ในการบำรุงพระพุทธศาสนาศึกษาเฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนา
ของผู้ปฏิบัติงาน 2559. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทรงคุณ จันทจร. (2549). การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม. มหาสารคาม:
สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัชนี มานะวานิชเจริญ. (2546). ทศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่อง
“บุญกิริยาวัตถุ 10” ของพุทธศาสนิกชนไทยรุ่นใหม่ : ศึกษาเฉพาะ
กรณี นักศึกษาชมรมพุทธศาสน์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขต
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย
: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). การศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตหรือการ
ศึกษาเพื่อเพิ่มผลผลิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฉลิธรรม์.
- _____. (2554). ทุกข์สำหรับเห็นแต่สุขสำหรับเป็น. นครปฐม: บริษัท
จ. เจริญ อินเตอร์ปริ้น (ประเทศไทย) จำกัด.
- พระบรรจง จิตตกโร (ไชยเสนา). (2555). การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการ
ดำเนินชีวิตของกลุ่มยุวชนบ้านผำ อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหานรพัฒน์ สิวีสาวโร (สีหนาม). (2553). **การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของชาวบ้านในเมือง ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย). (2544). **แนวคิดและวิธีขัดเกลาทางสังคมในสถาบัน ครบครันตามแนวพระพุทธศาสนา.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ.** กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2543). **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปลชุด 91 เล่ม.** กรุงเทพมหานคร: เฉลิมชาฎการพิมพ์.
- สิรินันท์ ได้สุข. (2557). **ผลลัพธ์การส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ด้วยบุญกิริยาวัตถุ.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อาณา สุตชาดา. (2556). **การศึกษานุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสี่: กรณีศึกษาตำบลนาคาย อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.